

Szubverzív gyermekkultúra – A „Hull a pelyhes dinamit” kezdetű dal regionális változatai a
Kárpát-medencében
KLD313

Lezárás időpontja: 2022. 01. 07.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. Mi az a „Hull a pelyhes dinamit”?.....	3
3. Miért pont Téliapó?.....	6
4. Mém, viral, vagy valami más?	10
5. A „Hull a pelyhes dinamit” helye az e-folklórban.....	13
6. „Hull a pelyhes dinamit” és a gyermekhumor	15
7. A „Hull a pelyhes dinamit...” összevetve más szubverzív gyermekdalokkal	20
8. Kérdőív kiértékelése - Bevezetés.....	25
9. Kérdőív ismertetése	27
10. Konklúzió.....	38
11. Szakirodalom	40

1. Bevezetés

„Marihuána, marihuána, LSD, LSD. A tudósok gyártják, a tanárok szedik, nekünk miért nem szabad? Nekünk miért nem szabad?”¹ (McCabe, 1998) – énekelték a nyolcvanas évek amerikai diákjai az iskolabuszon Dr. Nancy McCabe szerint, aki az nemek és erőszak szerepét vizsgálta az amerikai gyermekfolklórban. McCabe szerint e dalok egy része „himnusz-, karácsonyi ének- és reklámdallam-paródia”² volt. Az általam kutatott „*Hull a pelyhes dinamit*” kezdetű dalocska a karácsonyiének-paródiákba tartozik, és bár hasonló paródiák más karácsonyi dalokból is létrejöttek (pl. a „Jaj de szép az akasztófa” kezdetű, amely a Kodály Zoltán által gyűjtött „*Kiskarácsony Nagykarácsony*” című népdalon alapszik), kevés közülük örvend olyan töretlen népszerűségnek, mint a „Hull a pelyhes dinamit”, amely a „Hull a pelyhes fehér hó” című, Rossa Ernő által magyarra fordított dalocska paródiája.

Ebben a dalban nincs szó marihuánáról, LSD-ről vagy egyéb tudatmódosító szerről³, de egyes változatokban van szó Molotov-koktélról, kiugró szegolyóról, bérgyilkosról, és csak egy esetben „drog, cigi, alkohol”-ról. A Kárpát-medence magyarlakta tájain majdnem mindenütt ismert a dalocska. Kutatásomban ennek a változatait mértem fel kérdőív segítségével, amelyet végül 1000 ember töltött ki. Választ szeretnék kapni arra a kérdésre, hogy ez a dal miért lett olyan elterjedt, és miért emlékeznek rá a mai napig olyan sokan és olyan szívesen.

2. Mi az a „Hull a pelyhes dinamit”?

A „*Hull a pelyhes dinamit*” egy általában 4–8 soros (bár egyes esetekben 12-nél is több sorra emlékezett egy-egy válaszadó) gyermekdal, amelyet a „Hull a pelyhes fehér hó” című karácsonyi ének dallamára szoktak a gyerekek énekelni⁴. Több változata ismert, melyekben közös, hogy az iskola felrobbantásáról, a tanár(ok) „kivégzéséről” esik benne szó. Ezeknek a változatoknak csak az első sora közös („Hull a pelyhes dinamit...”), a második sortól kezdve több változat fedezhető fel.

Rímképlete általában egyszerű páros rím (AA BB CC DD stb.), amelynek oka az lehet, hogy a „költők” általános iskolás gyerekekből kerülhettek ki, illetve mivel az eredeti rímképlete is hasonló. A kérdőív kitöltői szerint a dalocska az 1980-as évek végén, 1990-es évek elején jelent

¹ „*Marijuana, Marijuana, LSD, LSD. Scientists make it, teachers take it. Why can't we? Why can't we?*” (McCabe, 1998)

² „[...]parodies of hymns, Christmas carols, TV theme songs commercial jingles” (McCabe, 1998)

³ Bár hasonló példák előfordulnak majd a következőkben.

⁴ Itt egy igazán jó példa a dallamra, a zsombor817 Youtube – csatorna 2011-es feltöltése: <https://www.youtube.com/watch?v=aUKtT-1v6Uw>, hozzáférve 2022. 12. 7.

meg, és ezt alátámasztja a korabeli sajtó is. Mivel „diákok körében kedvelt, iskolai élettel kapcsolatos humor” (Tamás, 2018)-t tartalmaz, ezért elsődlegesen a diákhumor kategóriájába (Tamás, 2018) sorolható.

A *Népszava* 1991 januárjában megjelent egyik számában ezt olvashatjuk:

„Az értelmes, szép arcú harmadikos élém áll, és a közismert Hull a pelyhes fehér hó kezdetű gyerekdalocskát így énekli: „Hull a pelyhes dinamit Felrobbantjuk a sulit Minden gyerek várva várja mikor robban a tanárja.” — Ennyire utálsz a tanáraidat? — Dehogyan. Nagyon jók, kivéve egyet, de ő úgysem érdekes, csak kéthetente van vele óránk. Szeretek iskolába járni, sok ötöst kapok. — Te találtad ki ezt a szöveget? — Á! Különbözik nem tudom ki, csak úgy terjed az osztályban.” (Népszava, 1991).

A cikk írójának meg kellett jegyeznie, hogy a dalocskát éneklő gyerek „értelmes, szép arcú”, hiszen valószínűleg ez szemben állt azzal, amit az cikk írója a dalocskáról gondolt. Az író számára teljesen új lehetett ez a paródia, ezért is osztotta meg az olvasóival. A gyerek megjegyzi, hogy a dal a gyermekfolklór egyik példája, hiszen „csak úgy terjed az osztályban”.

A kilencvenes évek elején sok szülő, nagyszülő és felnőtt veszélyt látott az ártatlan dalocskák „erőszakos” mivoltában. Némelyek szinte már a demokráciát veszélyeztető tényezőt láttak a gyerekek iskolát kigúnyoló paródiájában, és egyfajta fordított szenzációt, morális pánikot (Kitzinger, 2000) kívántak kelteni. Egy 1991 szeptemberi *Délvilág*-számban olvashatjuk:

„Lenke most kicsit haragszik az iskolára, mert rögtön elénekli nekem azt a dalt, amelyet újabban fújnak a gyerekek: „Hull a pelyhes dinamit / Felrobbantjuk a sulit. Minden gyerek várja már / Mikor robban a tanár. Nézd rám nagy szemekkel: Na, mit szólsz te ehhez? Akkor nem mondtam semmit Lenke, most elárulhatom: félek. Félek, mert iszonyú az a világ, melyben kedves gyermekdalok válhatnak harci indulókká. Félek a „pelyhes dinamittól” Lenke, mely belepi lelkeinket, szétroncsolva benne tisztaságot, a fehér hó tisztaságát.” (Délvilág, 1991).

A kérdőívet kitöltők közül páran beszámoltak arról, hogy már a nyolcvanas években ismerték a dalocskát, de az újságcikkek tanulsága szerint igazi „nyilvánosságot” a szülők körében is a kilencvenes évek elején kapott, bár az is lehet, hogy az 1989 előtti szocialista újságírás nem engedte meg magának, hogy tanárokat „ócsároló” dalocskákról írjanak. A szülők hozzáállása a legérdekesebb: a későbbiekben bemutatom, hogy a „Hull a pelyhes dinamit”-nál sokkal durvább, erőszakos vagy akár erotikus tartalmakat közlő gyermekdalok maradtak fenn a hetvenes –

nyolcvanas évekből Amerikából és Új-Zélandról, de azok nem váltottak ki akkora felháborodást a szülőkből és tanárokból. McCabe korábban említett tanulmányában arról számolt be, hogy a gyerekeket iskolába szállító buszsofőr néha hátraszólt, ha nagyon trágárnak ítélte az adott gúnydalt, de ezen kívül vidáman dalolhattak. A magyar szülők hozzáállása összefügghet azzal, hogy a délszláv háború (1991 júniusában kezdődött – a szeptemberi szám esetén) és annak előszele (a januári szám esetén) komolyan foglalkoztatta a szülőket, ezért nem akartak gyermeküktől hulló dinamitokról hallani. A *Mai Nap* 1992-es decemberi „*Szalonideológia*” című cikke is megerősíti ezt a vélekedést:

„Hull a pelyhes dinamit, felrobbantjuk a sulit! - énekelgette a gyeregem az óvodából jövet.

Normális ez? - kérdezte tőlem a nagymama. Hááát, próbáltam húzni az időt, nem. Militarizálni,

amíg nem muszáj, nem kell. Ha meg igen, hát majd szólok időben, az iskolát azt ne robbantsa!

Kétségtelen, a gyerek teljesen összekeveredett ünnepileg, de azt pontosan tudja, mi a vicc.

Például ez az ének. (*Mai Nap*, 1992)

A cikk írója szerint az, hogy a gyerekek dinamitról énekelnek már szinte „militarizáció”, de sokkal kevésbé veszi komolyan, mint a *Délvilág* munkatársa, megérti, hogy a vicc a gyerekek számára is vicc.

A *Kisalföld* egy 1994-es számában is olvashatunk a dalocskáról. Érdekes, hogy a 3 médiabeli megjelenése közt (1991 és 1992, valamint 1994) is szövegbeli különbségek lelhetők fel.

„Kilenc-tízéves falusi fiútól hallottam ezt a versikét: „Hull a pelyhes dinamit/Felrobbantjuk a sulit!/Minden gyerek várva vár/Mikor repül a tanár. Sikerült a robbantás! /Ki is repült a tanár...” A nebuló itt elakadt. Többre nem emlékezett a Győrből hozott versből” (*Kisalföld*, 1994)

A cikk írója szintén újdonságként kezeli a dalt, és megjelöl egy lehetséges eredetet: Győrt. Ez a verzió az eddigi legteljesebb, a robbanás végkifeljete is benne van, illetve arról is szó van, hogy a versnek van több sora is, de a kisgyerek nem emlékezett rá.

A 2001-es *Diákfirka* kiállításról szóló riportban egy újabb verziót olvashatunk:

„Itt tanultam: „Hull a pelyhes dinamit, robbantsuk fel a sulit, minden gyermek arra vár, hogy kimúljon a tanár”. A tömegkultúra minden szinten jelen van, a görbe tükör félelmetes.” (nyugat.hu, 2001)

A dal eme első „megjelenéseit” a médiában valószínűleg közvetlenül a létrejötte után nem sokkal publikálhatták. A 2010-es években egy új „fénykorát” élhette a dalocska. Ekkor ugyanis olyan weboldalakra került fel, amelyek „vicces” SMS-üzeneteket, verseket és egyébeket gyűjtöttek. A kilencvenes évek közepétől kb. a kétezres évek végéig nagyon gyakoriak és elterjedtek voltak az efféle weboldalak, ahol például olyan szövegeket gyűjtöttek, amelyeket kimásolva az ember elküldhette barátainak ünnepek alkalmával. Főleg a karácsonyi és újévi köszöntők, valamint a „digitális locsolóversek” terjedtek el.

Balázs Géza így ír erről a jelenségről a kétezres évek elején:

„Az informatikai forradalommal beköszöntött technológiai változások sem a nyelvhasználatot, sem pedig a folklórt-posztfolklórt nem hagyták érintetlenül. A nyelvben a beszéd és írás dichotómiája mellett létrejött a másodlagos szóbeliség és másodlagos írásbeliség (elektronikusan közvetített beszéd, és írás).” (Balázs, Az sms-folklór - a minimálfolklór nyelvi képe I., 2006)

A versike, amely a kilencvenes évek vége felé szájhagyományként terjedt gyerekekről gyerekekre, most más szerepet kapott. Vicces Facebook-poszt vagy szöveges üzenet lett belőle. E sorok szerzője emlékszik, hogy még 2015 vagy 2016 karácsonyán is egy „Hull a pelyhes” verziót kapott egy pár ismerőstől karácsonyi üzenetként. Nem sms-t, hanem Messenger-üzenetet, egy – egy hangulatjellel minden sor végén⁵. A szülők többé nem háborodnak fel a dalocskán. Az, ami régen szájról szájra terjedt iskolai szünetekben, most felkerült az internetre, és *mainstream*má vált⁶.

3. Miért pont Télapó?

A legkézenfekvőbb válasz arra a kérdésre, hogy miért pont egy Télapó-dalt figuráznak ki a gyerekek, az lenne, hogy azért, mert a „*Hull a pelyhes fehér hó*” mindenki által ismert, és dallama nagyon egyszerű. Ez szerintem valóban része a válasznak: a „*Hull a pelyhes*” dallamára

---

⁵ Pontosan így nézett ki: <https://m.facebook.com/en.hiszek.benned/photos/kd/501486476700752/> (hozzáférve 2022. 11. 13.)

⁶ Ilyen és hasonló weboldalak a kétezres évek elejéről: [Vicces versek amit fészen lájkolnak:\) \(5mp.eu\)](#) (2012), [Hull a pelyhes dinamit - Karácsonyi sms-ek \(mobilblog.hu\)](#) (2013) vagy a kétezres évek ikonikus magyar közösségi oldala, a Teveklub: [TeveClub! - Az én oldalam - Naplóm](#) (2009) (hozzáférve: 2022.11.13)

könnyen lehet mást énekelni, például a „*Csillag Csillag Kiscsillag*”-ot, amely az angol „*Twinkle Twinkle Little Star*” fordítása, vagy akár az angol ABC-t. De ez nem magyaráz meg mindent. A karácsony és karácsonyi dalok a gyermekek paródiáinak állandó témái. Elég, ha a már előbb említett „*Jaj de szép az akasztófa*” kezdetű dalocskára gondolunk, amelynek a szövegére én így emlékszem általános iskolás koromból:

„Jaj de szép az akasztófa,
ragyog rajta a sok hulla,
itt egy sípcsont, ott egy borda,
jaj de szép az akasztófa⁷.”

Valami kedvesből, valami ismertből ugyanúgy valami torz és morbid lett, mint a „*Hull a pelyhes dinamit*” esetén. Ugyanilyen karácsonyi dalparódia a „*Mennyből az angyal lejött Trabanttal*” kezdetű, amelyet én ilyen szöveggel tanultam meg 2009 környékén:

„Mennyből az angyal
Lejött Trabanttal
Százhússzal,
Százhússzal,
Horn Gyula várta,
Jól szájon vágta
Kétszázzal,
kétszázzal.⁸”

Természetesen akkor fogalmam sem volt arról, ki az a Horn Gyula, hiszen alig voltam 8 éves, és még csak nem is Magyarországon nőttem fel, de nem ez volt a lényeg: a tény, hogy úgy éreztem, valami „tiltott” dolgot csinálok – kifigurázom a karácsonyi dalt, gúnyt űzök az angyalokból,

---

⁷ Ugyanez a verzió megtalálható a Vicclap.hu weboldalon: https://www.vicclap.hu/vicc/13787/Jaj_de_szep_a.html (hozzáférve 2022. 11. 14.)

⁸ Ugyanez a verzió az Index Fórumon: <https://forum.index.hu/Article/showArticle?go=24139791&t=9052226>

verekedésről énekelek – rettentő boldoggá tett, és úgy éreztem, hogy én vagyok a világ legviccesebb nyolcévese.

Sjaak van der Geest antropológus szerint, aki a gyermekhumort vizsgálta, „A viccnek nevetést kell kiváltania azáltal, hogy olyan történetet vagy helyzetet mutat be, amely nem szokványos, és viccesnek megélt⁹” (Van der Geest, 2016). A Télapó¹⁰ - akitől sok gyerek fél vagy tart egy kicsit - profán helyzetbe helyezése, a karácsonyi ünnep kifigurázása minden esetben „nem szokványos”. Az úgynevezett „télapóhumor” Magyarországon nagyon régi, gyökerei még a Kádár – korszakban vagy azelőtt keresendők.

A Ludas Matyi című satirikus hetilap, amely a szocialista korszak „hivatalos” humorát közvetítette 1945-től 1990-ig, többször használta fel a mindenki által ismert Télapó-figurát vicceiben.

A Ludas Matyi 1950. 12. 15.- i számában egy olvasó saját versét küldte be, amelyben a Télapó kilesi a lusta munkást, a kulákot és azt a faluközösséget, ahol nem hallgatják meg a vendéglőadót, mindezt verses formában:

„Hogy a télnek szeme nincsen, — El ne hidd azt édes kincsem.

A Télapó huncut szeme

Többfelé lát, mint kellene.

Falut, várost ahogy járja,

A titkokat kukucskálja.

Bajsa alatt vigyorogva,

Amit megles, kikotyogja,

Nekem is ő mondta tollba,

Ami e kis cikkben volna.

Mondta, ahogy következik,

---

⁹„A joke is supposed to provoke laughter by presenting a story or a situation that is out of the ordinary and is experienced as funny”

¹⁰ Vagy Mikulás. Ebben a kontextusban a két kifejezés felcserélve is használható.

A Téliapó cikke e cikk:

[...]

Egy faluban a kulákok

Összesúgtak: — „vermet ásonk.

A krumplimat belerejtem

S beadni majd elfelejtem ...“

Az áson rajtakapták Kulákékat.

Nosza kapták.

Masíroztak a dutyiba, így már nincsen semmi hiba.

A krumplinak vermet ástak?

Vermet ásní nem jó másnak.

Mert aki ás, — bolond feje! — Úgyis maga esik bele... [...]"

(K. Tóth, 1950)

Bár a szöveg szerzője ez esetben nem egy gyerek, az, hogy a humor azon alapul, hogy ismert szereplőket ismeretlen, újszerű közegben helyezünk el, fennáll. A Téliapó itt nem mint a gyerekeket figyelő szereplő áll fenn, hanem felnőtteket figyel meg, és jelent róluk.

Egy későbbi, 1983-as Ludas Matyi – részben a részeg Téliapóról olvashatunk:

„Mikulás-este hozzánk is becsöngetett a Májzsugor utca 2/c. lakóinak kollektív Téliapója. Orra olyan volt, mint egy kisuvickolt rezesbanda. — Hukk! — mondta, és szájából két kisüsti féldeci/secundum sebességgel tört elő a szeszgőz. [...] Miközben a gyermek félénken bólogatott, mi — ahogy illik — megkínáltuk a házi Téliapónkat egy kis burgundival, Harackpálinkával, Martinival és diákkörrel. Toncsi bácsi derekasan lehajtotta a kínált italokat, majd tovább faggatta a gyereket. — Mondd, kisfiam, mennyi békekölcsönt jegyeztél? — kérdezte a tajtsikerből tökrészeggé váló kollektív Téliapónk. [...]" (Majláth, 1983)

Ennek a cikknek a humora hasonlóan működik, mint a „*Hull a pelyhes*” paródiáké: egy ismert, szeretett karakter egy ismeretlen, kissé erőszakos kontextusban. A humor másik mozgatója az, hogy a legtöbb gyerek számára a részegség, berúgás tabutéma, és mint olyan, nagyon vicces és érdekes róla beszélni. Josepha Sherman és T.K.F Weisskopf szerint a szubverzív gyermekhumor „[...] félelem nélkül vállalja a felnőttek világának tabuit és rettegeteit, és átalakítja azokat biztonságosan kigúnyolható dolgokká¹¹” (Sherman & Weisskopf, 1995) A részegség viszont tabu a legtöbb gyerek számára, és ezt a karácsony „szentségével” keverni még izgalmasabb, és nem csak a gyerekek számára. Az Irigy Hónaljmirigy 2006-os, „*Fel pirosok, Mikulások*” című kisfilmjében is egy „*Hull a pelyhes...*”-en alapuló, részeg Mikulást ábrázoló dal hangzik el:

„[...] Hull a pelyhes fehér hó, hulla részeg télapó

Minden kocsma zárva már, alig bírja állva már

Amerre jár reggelig, a gyerekek restellik

Hogy az öreg télapó, részeg mint az állat

Amerre jár reggelig, a gyerekek restellik

Hogy az öreg télapó, részeg mint az állat.” (Kubinszky, 2006)

Azt is meg kell említeni, hogy ugyanez az alapja az olyan amerikai filmeknek, mint pl. a *Télapu* (1994), ahol a Mikulás leesik a tetőről és szörnyethal, de ez a tanulmány inkább a magyar vonatkozásokkal kíván foglalkozni.

4. Mém, viral, vagy valami más?

Egy internetes és valós térben is gyorsan terjedő, egyénenként, iskolánként, weboldalanként változó versike vizsgálata felveti azt, hogy esetleg a Richard Dawkins által eredetileg szociobiológiai folyamatként definiált (Dawkins, 1986), később (többek között) Limor Shifman által átdolgozott mémelmélet által meghatározott dologról van szó. Hiszen mi a mém? „Többnyire ismeretlen felhasználók által létrehozott, medializált interakciók során terjesztett, másolás és utánzás révén variálódó képi, zenei, szöveges és mozgóképes” (Glózer, 2016) tartalom, amely „szöveges vagy (audio)vizuális formában terjed” (Glózer, 2016) és amelyeket

---

¹¹ „[...]fearlessly take on the taboos and terrors of the adult world and turn them into things that can be safely mocked”

gyakran „vicces, nevetésre ösztönző vagy ironikus tartalom és forma jellemzi” (Glózer, 2016). Ha ezt a definíciót kritériumlistaként kezeljük, akkor láthatjuk, hogy a felsoroltak egy része valóban illik a „*Hull a pelyhes dinamit*”-ra. Az kitalálóját nem ismerjük, és bár a Kisalföld- cikk szerint Győrből származik, erre semmilyen pontos bizonyíték nincs. A dal szövege vélhetően másolás/utánzás útján terjedt el, valószínűleg először kisebb közösségeken, pl. osztályokon, napközis csoportokon belül, aztán iskoláról-iskolára. A „*Hull a pelyhes dinamit*” mind szöveges formában (maga az ének szövege), mind audovizuális formában (YouTube- és Tiktok¹²-videók) terjed. A szöveg minden esetben humoros a gyermekek számára. Glózer szerint „jellegzetes mémalkotó stratégiák a [...] paródia és a mémek [...] valamilyen elsődleges, alapvető tartalom átdolgozásával jönnek létre” (Glózer, 2016).

A „*Hull a pelyhes dinamit*” esetén viszont fontos, hogy nem „medializált interakciók” során terjesztett elsődlegesen. Bár léteznek weboldalak, ahol egy-egy verzió online elérhető, a verziók sokasága bizonyíték arra, hogy nem ezek a weboldalak az elsődleges források, és a szöveg sokkal inkább szóbeli formában terjedt, és mindenki a saját környezete szerint változtatott rajta. Tehát az internetes terjedése teljesen másodlagos a szóbeli terjedése mellett. A másik lényeges dolog az, hogy a „*Hull a pelyhes dinamit*”, bár változásokon ment keresztül, nem tér el soha annyira az eredetitől, mint egy mém esetén elvárhatjuk. Minden egyes, a későbbi fejezetekben bemutatott verzió azonnal felismerhető, hogy az a „*Hull a pelyhes dinamit*” egyik változata. A különbségek, bár érdekesek, nem olyan mértékűek, mint amilyen egy mémtől várható. Glózer Rita idéz egy Limor Shifmannal készített interjút, mely szerint „a mémek reprodukciója során megfigyelhető imitáció, illetve újracsomagolás a digitális médiával összefüggésben különösen jelentős mozzanat, hiszen a technológia lehetővé tenné a tartalmak változatlan formában történő továbbítását is” (Jenkins, 2014, idézi Glózer, 2016). Az interneten megjelenő verziók viszont nagyon sok esetben identikusak, és a szóban terjedő verziók (amelyek bemutatására a későbbi fejezetekben kerül sor) sokkal sokszínűbbek. Ez is bizonyítja, hogy a „*Hull a pelyhes dinamit*” elsődleges terjedési közege nem az internet. Természetesen ennek az is az oka, hogy a dalocska

---

¹² Kétféle Tiktok videó létezik a „*Hull a pelyhes dinamit*” felhasználásával. Az egyik fajtában a videó készítője a dal egy másik tartalomgyártó által készített változatára tárog (= lip sync), pl.: https://www.tiktok.com/@szajbogospetyaofficial/video/6907930724544924930?is_from_webapp=v1&item_id=6907930724544924930&lang=en. A másik verzióban a zene nem egyezik, csak dal szövegét láthatjuk valami szép háttérrel, pl.: https://www.tiktok.com/@.xidezetekneked.x/video/6907647508743294209?is_from_webapp=v1&item_id=6907647508743294209&lang=en

az internet széleskörű elterjedése előtt jött létre Magyarországon. A kilencvenes években természetesen már voltak magyar internet-felhasználók, de a „*Hull a pelyhes dinamit*” elsődleges terjesztői, a gyerekek még nem voltak olyan szinten jelen a világhálón, mint mostanában.

Limor Shifman a mém mellett megkülönbözteti a vele rokon, de nem teljesen egyenlő „viral” (magyarul gyakran „virális”) fogalmát. Shifman „*Memes in Digital Culture*” című művében Jeff Hemsley és Robert Mason cikkére hivatkozva így magyarázza el a „virality” fogalmát:

„Szóbeszéd-szerű, lépcsőzetes terjesztési folyamat, amelyben az üzenetet aktívan továbbítják egyik személytől a másiknak, több gyengén összekapcsolt személyes hálózaton belül és között, ami az üzenetnek kitett emberek számának gyors növekedését eredményezi.¹³” (Hemsley & Mason, 2013, idézi Shifman, 2013)

A lépcsőzetes terjedési folyamat a hálózatok között valószínűleg igaz a „*Hull a pelyhes dinamit*” esetében, hiszen, mint már az előbb kifejtettem, a dal először osztályokon, napköziken belül terjedhetett, majd osztályról osztályra, aztán iskoláról iskolára. Viszont szó sincs az üzenetnek kitett emberek számának gyors növekedéséről. Bár felismerhetően volt két „hulláma” a dal elterjedésének (az 1990-es évek elején és a 2010-es években és viszonylag sokan ismerik a dalt, azért arról szó sincs, hogy az üzenetnek kitett emberek száma akár Magyarországon belül akkora lenne, mint egyes „virális” videók ismerőinek száma. Shifman szerint a „virálisság” három kulcseleme a „1) a személytől személyig terjedő terjedési mód; (2) nagy sebesség, amelyet a közösségi média platformok fokoznak; és (3) széles elérés, amely több hálózat áthidalásával érhető el.” (Shifman, *Memes in Digital Culture*, 2013). A második és harmadik pont itt sem érvényes: a „*Hull a pelyhes dinamit*” terjedése lassú, a kilencvenes évek elejétől napjainkig tart, és pont emiatt, bár viszonylag sok ember ismeri, az elérése nem széles.

Feltételezésem szerint, bár a mémelmélet pár pontja valóban illik a „*Hull a pelyhes dinamit*” létrejöttére és terjedésére, az dal nem illeszthető be teljesen a mémelméletbe, és emiatt nem is elemezhető kizárólag mémként. Véleményem szerint sokkal inkább illik rá az „internetes

---

¹³ „[...] a word-of-mouth-like cascade diffusion process wherein a message is actively forwarded from one person to other, within and between multiple weakly linked personal networks, resulting in a rapid increase in the number of people who are exposed to the message.”

folklor”, a „posztfolklor” , vagy a Balázs Géza által létrehozott „e-folklor” és „sms-folklor” kifejezés (Balázs, Az sms-folklor - a minimálfolklor nyelvi képe I., 2006). Glózer Rita szerint

„A mémelmélethez sok szálon kötődő egyik tudományterület az etnográfia, szűkebben a folklórkutatás, mely saját tárgyát követve az ezredfordulón az interneten terjedő vernakuláris tartalmak – különféle származékos, sokszor humoros, parodisztikus populáris szövegek és képek – vizsgálata és értelmezése felé fordult.” (Glózer, 2016).

Ugyanitt idézi Limor Shifmant, aki a mémeket „a posztmodern folklór megjelenési formáiként értékeli, melyek révén közösen osztott értékek és normák öltenek testet olyan kulturális artefaktumokban, mint például a fotosopok vagy a városi legendák” (Shifman, Memes in Digital Culture, 2013, idézi Glózer, 2016)

5. A „Hull a pelyhes dinamit” helye az e-folklorban

Balázs Géza szerint az „új kommunikációs technológiák, létmódok minden kommunikációs közegnek, így a folklórnak is új közeget, új terjedési lehetőséget kínálnak.” (Balázs, Az sms-folklor - a minimálfolklor nyelvi képe I., 2006). Trevor J. Blank szerint pedig „Itt az ideje, hogy a folkloristák az internet felé nézzenek, nemcsak tudományos látókörünk bővítése érdekében, hanem azért is, hogy tudományunkat a digitális korba vigyék.”¹⁴ (J. Blank, 2009) Itt fontosnak tartom megjegyezni, hogy a „*Hull a pelyhes dinamit*” nem *tipikusan* e-folklor, hiszen internetes terjedése mellett, mint már korábban kifejtettem, főleg szóban terjedt, de nem lehet figyelmen kívül hagyni jelenlétét a világhálón. Terjedésének sebessége és mérete miatt a „*Hull a pelyhes dinamit*” e-folklorba való beillesztését még így is ésszerűbbnek tartom, mint a mémelméletbe való beillesztését. Fontos megjegyezni, hogy a dalocska az általam már korábban említett *diákkfolklor* kategóriába ugyanúgy beleillik, főleg, ha a „hagyományos”, szájról szájra való terjedését vesszük figyelembe.

Semmi nyoma sincs annak, hogy ki és mikor küldte az első „*Hull a pelyhes dinamit*”-ot tartalmazó sms-üzenetet mint karácsonyi üdvözlést. A kérdőívre érkezett válaszok szerint maga a dal a nyolcvanas évek legvégén, kilencvenes évek elején kezdett el terjedni. Ez összevág azzal a korszakkal, amikor a magyar átlagemberek elkezdtek mobiltelefont használni. Domokos Mariann szerint „a mobiltelefonok Magyarországon az 1990-es években jelentek meg, eleinte a presztízs

---

¹⁴„Itt az ideje, hogy a folkloristák az internet felé nézzenek, nemcsak tudományos látókörünk bővítése érdekében, hanem azért is, hogy tudományunkat a digitális korba vigyék.”

szimbólumaként, de később a gyakorlatban is széles körben elterjedtek.” (Domokos, 2014), de az sms-ezést a kilencvenes évek végén kezdték csak el a fiatalok. Ez azt jelenti, hogy a „*Hull a pelyhes dinamit*” már létrejött, és több változata létezhetett, mikor vicces sms-üzenetként és Facebook-posztként kezdték el használni.

Az internet tehát inkább tárolója, megőrzője a dalocskának, mintsem létrehozója vagy elsődleges terjesztője. Balázs Géza szerint az adatbázisok a „modern emlékezetipar” „raktárai” (Balázs, Az sms-folklór - a minimálfolklór nyelvi képe I., 2006) is lehetnek, és ez a „*Hull a pelyhes dinamit*” esetében teljesen igaz. Balázs hozzáteszi, hogy „A honlapok közt barangolva megtalálhatjuk a hagyományos és modern folklór tárházát („virtuális archívumát”), benne valamennyi ismert műfaját, műfajvariánsát (műfaji adaptációját), de csak nagyon kevés új, csak itt keletkezett, meglévő folklórjellegű alkotásra bukkanhatunk.” (Balázs, 2006, kiemelés tőlem). Az internet segített hozzá ahhoz, hogy a „*Hull a pelyhes dinamit*” sms-ben és üzenetekben terjedhessen, hiszen olyan weboldalakra került fel, amelyek azonnal elküldhető karácsonyi köszöntéseket kínálnak hozzáférőiknek.

A biztosan Interneten keletkezett „*Hull a pelyhes...*”- paródiák is előfordulnak, bár valóban kis számban. Példa erre egy Tiktok-videó, amely összemosza a Covid-járvány miatt kialakult karanténhelyzetet a gyerekek iskolaellenes humorával:

„Hull a pelyhes fehér hó,

Jöjj el hozzánk télapó.

Minden gyermek arra vár,

Hogy karantén jöjjön már.

De a karantén el nem jó,

Mikulás is majd eljő.

8:00 rég elmúlt már,

Mikulás épp indul ám.

Rendőr is pont arra jár,

Csattan már a bilincs ám.

Mikulas (sic!) a dutyiban,

Karantén sutyiban.

Jöjj el hozzánk, várunk rád

Kedves öreg télapó.¹⁵”

Ezt a paródiát a helyesírás, tartalom és rímelés alapján egy kisebb gyerek vagy kiskamasz írhatta. Ezt a verziót sehol máshol nem találtam meg, szinte biztos vagyok benne, hogy a „*Hull a pelyhes...*” trendet meglovagolva jött létre a létrehozó Tiktok-követői számára.

6. „Hull a pelyhes dinamit” és a gyermekhumor

Bár a „*Hull a pelyhes dinamit...*” valódi szerzőjét és terjedésének elő közegének pontos helyét ennyi idő távlatából lehetetlen kideríteni, feltételezhető, hogy leginkább általános iskolákban, azon belül is az alsó tagozaton terjedt a dal. Ezt alátámasztja a kérdőív, melyben rákérdeztem arra, hogy a kitöltők körülbelül melyik évben találkoztak először a dalocskával. Ezt kiegészítve a kitöltők iskolakezdési évvel kiderült, hogy a legtöbb kitöltő általános iskolás korában ismerkedett meg a dallal. A pontos adatokat egy későbbi fejezetben tárgyalom majd.

Feltételezésem szerint a dalocska fennmaradásának egyik legfőbb oka egyszerűen az, hogy a gyerekek különböző okokból nagyon viccesnek találják. Sjaak van der Geest szerint a gyermekek humorának az egyik legfontosabb aspektusa az, hogy „[...]felforgatja a kialakult rendet, és felfedi azt, ami általában rejtve van, és amiről nem beszélnek¹⁶”. (Van der Geest, 2016) Az iskolákban „kialakult rend” az, hogy a tanár az, akinek engedelmeskedni kell, és a diák az, aki engedelmeskedik. Sok esetben a diák fél a tanártól, vagy elnyomónak gondolja őt. Az általam vizsgált dalocskában viszont a tanár fél, menekül, és a diákok kezében van az irányítás. Van der Geest Mary Douglas-t idézve ezt a jelenséget így fejezi ki: „A vicc összeköt és szétzilál. Megtámadja az értelmet és a hierarchiát.¹⁷” (Douglas, 1968, idézi Van der Geest, 2016) Természetesen ez a jelenség a felnőttek által mesélt viccekben más elnyomókkal kapcsolatban jelenik meg, például politikusokkal (pl.: „Kegyelem, békesség, áldás,/ itt nyugszik Rákosi

---

¹⁵ Az eredeti videó:

https://www.tiktok.com/@_deku.33/video/6903187295956995330?is_from_webapp=v1&item_id=6903187295956995330&lang=en (hozzáférve 2022. 11. 18.)

¹⁶ Humour’s tendency to] to turn the established order upside down and reveal what is normally hidden and not spoken about.

¹⁷ „The joke connects and disorganises. It attacks sense and hierarchy”

Mátyás. (Szabó, 1988)), de a gyerekek esetében szimplán azért a tanárokról esik legtöbbet szó, mivel ők jelképezik a *tekintélyt* a gyerekek életében. Emellett, mint már korábban említettem, a Mikulás is egy olyan személy, akitől a gyerekek tartanak vagy tarthatnak.

Janice Ackerley szerint

„Számos játszótéri mondóka rejtett átiratokat tartalmaz, amelyek segítségével a gyerekek megpróbálják megszerezni az uralmat az általuk dominánsnak tartott személyek felett. A tanárok, a rendfenntartók, a szülők és a másik nem szubverzív ellenállási cselekmények célpontjaivá válnak. Az üzenetek a rendkívül agresszívtól a finoman csipkelődőig terjedhetnek¹⁸”. (Ackerley, 2007)

A „*Hull a pelyhes dinamit...*” egyes változatai önmagukban lefedik a „rendkívüli agresszív” és a „finoman csipkelődő” közti területet, attól függően, hogy megmenekül-e a tanár, illetve ha nem menekül meg (az esetek legnagyobb részében), mennyire grafikus a tanár halálának és az iskola robbanásának ábrázolása. Vizsgáljuk csak meg a dalocska utolsó pár sorát ebben a három esetben:

„De a tanár nem repül,

Mercedesszel menekül.” (Ismeretlen muzslyai kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

„De a tanár nem repül,

Suzukival menekül.

Első kanyar karambol,

másodiknál elpatkol.” (Ismeretlen révkomáromi kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

Az egyikben a tanár sikeresen elmenekül, a másikban pedig viszonylag részletesen elmeséli halálának körülményeit. De vannak olyan verziók is, ahol a tanár „elrohad”, „szétloccsan”, „elég” vagy „cafatokban van”, viszont olyan is, ahol „táncikál” az örömtől, hogy az iskola felrobban.

Egy másik verzióban nincs szó a tanár haláláról, de emellett is eléggé grafikusán ábrázolja a robbantás utáni helyzetet:

---

¹⁸ „Many playground rhymes can be identified as containing hidden transcripts by which children attempt to gain control over those they see as dominant. Teachers, law enforcers, parents and the other gender become targets of subversive acts of resistance. The messages can range from highly aggressive to subtly teasing”

„Hull a pelyhes dinamit,

Robbantsuk fel a sulit.

TNT az osztályba,

Máris véres a tábla.

Kréta- és sikolyok,

Kaotikus állapot.

Holnap nem lesz dolgozat,

Ha nem vagy te is áldozat...[...]" (Ismeretlen tatabányai kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

Természetesen a gyerekek „[...]ritkán céloznak meg a valódi, konkrét tanárokat, mint inkább a szabadságukat korlátozó felnőttek intézményét.¹⁹” (McCabe, 1998). A „Hull a pelyhes dinamit...” esetében is így találtam, egy-két eset kivételével. Ezekben az esetekben a dalocskát éneklők a tanár kinézete, az általa tanított tárgy vagy az autója márkájának bemutatásával specifikusan egy személyt támadtak:

“Hull a pelyhes dinamit

Felrobbantjuk a dirit

Van ő benne minden jó

Sok TNT és golyó

Az énekeken fog robbanni

Húsos teste loccsanni

Népdalt ő nem tanít már

Cafatokban lesz ő már

Minden gyerek arra vár

Hogy robbanjon végre már

---

¹⁹ „[...]rarely target real, particular teachers so much as an institution of adults who limit their freedom.”

De a tanár nem repül

Volkswagennel menekül

Nem elég a TNT

Túl sok háj van a testén

Fegyver kéne, nem elég

Dinamit vagy Ak-47 (Ismeretlen budapesti kitöltő, dal megismerésének éve kb. 2013)

Tehát abban a budapesti iskolában, ahova a kitöltő járt 2010-től, a diákok vagy a diákok egy csapata kifejezetten nem kedvelte az igazgatót, aki valószínűleg néprajzot vagy éneket oktatott, Volkswagent vezetett, és talán egy kissé túlsúlyos volt. Ebben az esetben valószínűsíthető, hogy a támadás ezt az egy embert érte, nem a tanári kart általánosságban. A többi olyan eset, amelyben egy bizonyos tanár ellen „láznak” dalban a gyerekek nem ennyire extrém, hanem legtöbb esetben csak az autómárka variálásával („de a tanár nem repül, X autómárkával menekül”) utaltak a „szerzők” arra, hogy pontosan melyik tanárukat szeretnék leginkább felrobbantani. Egy ismeretlen naszályi kitöltő, aki 2006-ban kezdte az általános iskolát, ezt a verziót és hozzáfűzést osztotta meg a kérdőívben: „Hull a pelyhes dinamit, robbantsuk fel a drit, minden gyermek arra vár, hogy repüljön a tanár. De a tanár nem repül, Suzukival menekül, a Suzuki felrobban, a tanár meg kipurcan. (Fun fact: az apám volt az igazgató, és tényleg Suzukija volt)” (Ismeretlen naszályi kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

Egy ismeretlen zalaegerszegi kitöltő még a diákok által felrobbantani kívánt személy (tanár?) nevét is közli: „[Hull a pelyhes dinamit] Robbantsuk fel a sulit, Minden gyermek arra vár, hogy repüljön Tamás bá” (Ismeretlen zalaegerszegi kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

Egy másik szintén közli a kigúnyolt személy nevét, sőt, hozzáfűzésben el is magyarázza, kiről van szó: „[...]Minden tanár menekül, Péter bácsi (akkori igazgató) megőrül.[...]”

Azt is fontos megjegyezni, hogy bár a gyerekek szívesen énekelnek agresszív dolgokról, ez nem jelenti azt, hogy valóban agresszívek vagy agresszív cselekedeteket szeretnének végrehajtani: „Rendkívül viccesnek tartották, [...] hogy az akasztófán a hullák ragyognak, s hogy a tanár hiába menekül a felrobbantani vágyott iskolából, mert végül mégis szétplaccsan. Mindez azonban nem párosul azzal a vággal, hogy az emlegetett eseményeket a valóságban is átéljék, vagy éppen

megtegyék.” (Tóth, 2016). A gyerekek fejében más kép él a felrobbanásról, autóbalesetről, halálról, mint a felnőttek fejében, hiszen a gyerekek nagy része csak filmekből és rajzfilmekből ismeri ezeket, ahol gyakran vicces módon vannak ábrázolva, és a gyerekek nem olyan módon képzelik el ezeket az agresszív cselekedeteket, mint a felnőttek.

Ackerley szerint a gyerekek a szubverzív humor kifejezésére gyakran verseket, dalokat, mondókákat használnak:

„A gyerekek, mint a társadalom viszonylag tehetetlen csoportja, mondókákkal kommentálják élettapasztalataikat, és kísérleteznek azok határaival. A versek gyakran szubverzívek, és jelentésük nem mindig nyilvánvaló a hétköznapi szemlélő számára²⁰.” (Ackerley, 2007)

Ez természetesen igaz a „Hull a pelyhes dinamit...” esetében, emellett, mivel egy minden gyerek számára ismert dallamra énekelve továbbítják a szubverzív üzenetet, még könnyebben megoszthatóvá és emlékezetessé teszik azt. Elizabeth Tucker szerint egyenesen a szubverzív üzenet *miatt* terjednek gyorsan az efféle gyermekdalok: „Mert a versek felforgatója jellege vonzó, gyorsan terjednek egyik gyermekcsoportból a másikba²¹” (Tucker, 2008)

McCabe szerint az ilyen dalok „Szinte kizárólag szóban terjednek, nemzedékeken és földrajzon átívelve a gyerekek között, az aktuális politikára és a populáris kultúrára vonatkozó hivatkozásokat felszedve, állandóan változva, alapvető értékeiket és gondolataikat megőrző változatokká mutálva, a dalok lehetőséget adnak a nyelvvel és a tiltott témákkal való játékhoz.²²” (McCabe, 1998)

McCabe az Amerikai Egyesült Államok szubverzív gyermekdalait mutatta be tanulmányában, de ilyen térbeli és időbeli változásokon ment keresztül Magyarországon és a Kárpát-medencében a „*Hull a pelyhes dinamit...*” is, mint a későbbi fejezetekben bemutatom majd. Természetesen a dalocska változása össze sem mérhető az USA-ban énekelt dalok változásaival, ugyanúgy, ahogy az USA mérete sem összemérhető a Kárpát-medence méretével. A „*Hull a pelyhes dinamit...*”

---

²⁰ „Children, as a relatively powerless group in society, use rhymes to comment upon and experiment with the boundaries of their life experiences. The rhymes are often subversive and their meanings are not always immediately obvious to the casual observer.”

²¹ Because the rhyme has subversive appeal, it moves rapidly from one group of children to another

²² Spreading almost exclusively orally between children across generations and geography, picking up references to current politics and popular culture, mutating into ever-changing versions that retain core lines and ideas, the songs provide outlets for play with language and forbidden subjects.

lényegesen kevesebb politikai és populáris kultúrabeli utalást szedett fel, mint amerikai társai. Egyes politikai utalások, amelyek a dalba beépültek sokkal régebbiek, mint a dal keletkezése:

„Hull a pelyhes dinamit, robbantsuk fel a sulit! Ha a sulit felrobban, mehetünk a gyárba, Hogy ha jön a Téliapó, csudálkozva lássa, én leszek a Rákosi Művek első élmunkása.” (Ismeretlen horvátországi kitöltő, megismerés éve 1996).

A dalocska vége ismerősnek tűnt, és egy kis keresés után rájöttem, hogy egy Rákosi- korszakbeli *csasztuska* végével keveredhetett össze a „*Hull a pelyhes dinamit...*”:

„Már minálunk babám, Már minálunk babám,

Az jött a szokásba.

Darabbérezéssel, normarendezéssel dolgozunk a gyárba.

Jobboldali szocdem beszélhet hiába.

Én leszek ezután a Rákosi Művek első élmunkása."

Az anonim kitöltő az általános iskola megkezdésének évét 1975-re jelölte, a dal e formában való megismerését 1996-ra. Elképzelhető, hogy 1996-ban már saját gyermeke „hozta haza” ezt a verziót az iskolából, de természetesen az is lehetséges, hogy a kitöltő utólag összekeverte a „*Hull a pelyhes dinamit...*”-ot a máshonnan hallott csasztuskával, illetve azt sem lehet kizárni, hogy a kitöltő utólag találta ki ezt a verziót, és heccből ezt válaszolta a kérdőívben. Mindenesetre az efféle politikai utalások kisebbségben vannak a verziók között. Társadalmi utalásnak tarthatjuk a COVID 19-vírusra és karanténra tett utalásokat a fentebb bemutatott TikTok-videóban.

7. A „Hull a pelyhes dinamit...” összevetve más szubverzív gyermekdalokkal

A „*Hull a pelyhes dinamit...*” két fő jellemzője, hogy egy karácsonyi dal paródiája, valamint, hogy a tanárok/iskola felrobbantásáról/elpusztításáról van benne szó. Egyik aspektusában sem különleges, hiszen mind a magyarajkúak által lakott vidéken, mind az egész világon sok olyan (szubverzív) gyermekdal született, amely egy vagy két aspektusában egyezik a „*Hull a pelyhes dinamit...*”-tal. Az iskolát elpusztító, de főleg, a tanár személyét támadó gyermekdalok igazán populárisak. Magyar példának az előbbire felhozható az ismert versike, amely így kezdődik: „Esik a hó, fingik a ló, seggen csúszik az igazgató.” Két folytatását sikerült az internetes fórumok felkeresésével megismernem. Az egyik: „Becsúszik az irodába, gombostű a valagába” (ez az a

verzió, amelyet jómagam is ismertem), a másik: „Becsúszik az irodába, Margit néni bugyijába²³”. Míg az első változat csak csipkelődő, a másik viszont erotikus töltettel rendelkezik. Ez egybevág azzal, amelyet Sjaak van der Geest a gyermekhumor fejlődéséről ír kissé szókimondóan, de találóan: „A szar és más „piszkos” testi anyagok a gyerekek kedvenc vicctémái, amelyeket későbbi életkorban a szex helyettesít.”²⁴ (Van der Geest, 2016)

Amerikában és Nagy – Britanniában is felbukkan az iskola dinamittal való felrobbantásának motívuma, és érdekes módon pont egy karácsonyi dal, a „*Deck the Halls*” paródiájaként (Fromber & Bergen, 2015), a címe „*Deck the Halls with Gasoline*²⁵”. Számomra különösen az elterjedt változat második verszaka érdekes:

„Deck the halls with dynamite.

Fa la la la la, la la la la.

Press the plunger, see the lights.

Fa la la la la, la la la la.

Now your school's a bunch of rubble.

Fa la la, la la la, la la la.

Aren't you glad you stirred up trouble?

Fa la la la la, la la la la.

Fa la la la la, la la la la.²⁶”

Érdekes, hogy az iskola dinamittal való felrobbantásának vágya mennyire elterjedt a gyerekek körében, függetlenül attól, hogy milyen nyelven beszélnek vagy milyen kultúrkörbe tartoznak. A „*Hull a pelyhes dinamit...*” nagyon sok verziójában fellelhető, hogy a tanár nem repül, mert „a wécébe menekül”. Az olyan szavak, mint a „wc” vagy az „alsónemű” a nagyon kis gyerekeknek

---

²³ Még több megismerhető itt: „Gyermekkorunk menő dumái” Logout.hu fórum, itt: https://logout.hu/tema/gyermekkorunk_meno_dumai_o_o/hsz_201-250.html (hozzáférve 2022. 12. 15.)

²⁴ „Shit and other 'dirty' bodily substances are the favourite topics for jokes among children, to be replaced by sex at a later age.”

²⁵ Kb. „Ékesítsd a csarnokot benzinnel”

²⁶ „Ékesítsd fel a csarnokot benzinnel, nyomd meg a dugattyút, nézd a fényeket, most az iskola csak egy halom törmelék, nem örülsz, hogy rosszalkodtál?”

(pl. óvodásoknak vagy általános iskola alsó tagozatára járóknak) szinte már „káromkodásként” (Fromber & Bergen, 2015) hathat, ezért is igazán vicces és egyben szubverzív számukra, ha arról beszélhetnek, hogy a tanár, aki egy általuk respektált figura is a wc-re jár, hiszen „a gyerekek számára megdöbbentő (és izgalmas) lehet felfedezni, hogy még a méltóságteljes és szent személyek is ki vannak szolgáltatva a természet hívásának.” (Van der Geest, 2016)²⁷ A kilencvenes években tűnt fel az Amerikai Egyesült Államokban a „*Joy to the world*” című karácsonyi dal – paródia:

„Joy to the world, the teacher's dead,

We barbecued her head.

What happened to her body?

We flushed it down the potty.

And around and around it went

And around and around it went

and around, and around, and around it went²⁸” (Weisskopf, 1995, idézi McCabe, 1998)

Itt nem arról van szó, hogy a tanár önakaratából ment al WC-re, hiszen a gyerekek húzták le a testét, de véleményem szerint ez is visszavezethető arra, hogy a WC-t mint olyat, illetve azt, hogy egy általuk tiszteletben tartott személy WC-re jár, viccesnek találják. Az 1990-es években Új – Zélandon a következő szubverzív gyermekdal gyűjtötték, amelynek bár nincs köze a karácsonyhoz, a benne szereplő tanárra még sokkal rosszabb sors vár, mint a „*Hull a pelyhes dinamit...*” tanáraitra:

„On top of Mount Egmont, all covered in sand,

I shot my poor teacher, with a grey rubber band.

I shot her with pleasure, I shot her with pride,

I couldn't have missed her, she was 40ft wide.

---

²⁷ „For children it may be quite shocking (and exciting) to discover that even dignified and holy persons are subject to nature 's call.”

²⁸ „Öröm a világnak, a tanár meghalt, Megsütöttük a fejét. Mi történt a testével? Leöblítettük a biliben. És körbe-körbe ment, És körbe-körbe ment, és körbe-körbe, és körbe ment

I went to her funeral, I went to her grave,
Some people threw flowers, I threw a grenade.
Her coffin went up, her coffin went down,
Her coffin went splat all over the ground.
I looked in her coffin, she still wasn't dead,
So I got my bazooka and blew off her head²⁹” (Ackerley, 2007)

Ebben a dalban sokkal szemléletesebben énekelnek a tanár haláláról, mint bármelyik „*Hull a pelyhes dinamit...*” verzióban. Itt nem az egész iskolát vagy az iskolát megszemélyesítő személyt (az igazgatót) támadják, hanem egy (vagy egy bizonyos?) tanárt, és nem csak azért, hogy háromszor is „megölik” a dalban, hanem azért is, hogy testi tulajdonságai miatt kritizálják, *testszégyenítik* – „nem is lőhettem volna félre, hiszen 40 láb széles volt.” Ez arra a „*Hull a pelyhes dinamit...*” verzióra hasonlít, amelyben „nem elég a TNT /Túl sok hár van a testén/ Fegyver kéne, nem elég /Dinamit vagy Ak-47”. Természetesen szinte teljesen kizárható, hogy az új -zélandi gyerekdalok bármilyen módon beszivárognak a magyar köztudatba, főleg a gyerekek köztudatába. Az amerikai gyerekdalok esetében még talán megvan ez a lehetőség, hiszen rengeteg amerikai médiát fogyasztunk, de még arra sem találtam példát, hogy pl. egy Magyarországon is ismert amerikai (rajz)filmben megemlékeztek volna egy hasonló szubverzív gyermekdalt. Egyetlen egy példát találtam, a *Simpson család* első évadának első részében *Bart Simpson* a „Jingle bells” című karácsonyi dal helyett ezt a verziót énekli a magyar fordításban: „Csengőszó, Batman gáz, Robin tojást rak, a Batmobil meg lerobbant, a Joker meglógott” (Silverman, 1989). Magyarországon a Simpson Család 1998-tól jelenik meg magyarul. Annak a lehetősége felmerülhetne, hogy a „*Csengőszó, Batman gáz...*” valamilyen módon beszivárgott a köztudatba, de az általam felmért verziók közül egyik sem említi Batmant, az eredetiben nincs szó az iskola vagy tanárok elpusztításáról, illetve már 1998 előtt említik a „*Hull a pelyhes dinamit...*”-ot. Tehát megállapítható, hogy a hasonlóságok azon alapulnak, hogy a gyerekek

---

²⁹ „Az Egmont-hegy tetején, ahol mindent homok borít, Lelőttem szegény tanáromat, egy szürke gumiszalaggal. Örömmel lőttem rá, büszkén lőttem rá, Nem is lőhettem volna félre, hiszen 40 láb széles volt. Elmentem a temetésére, elmentem a sírjához, Néhányan virágot dobtak, én gránátot. Koporsója felrepült, koporsója leszállt, A koporsója a földre csapódott. Benéztem a koporsójába, még mindig nem halt meg, Szóval megfogtam a rakétavetőmet és lerobbantottam a fejét”

hasznos dolgokat találnak viccesnek, szórakoztatónak a világ nagy részén. Az ilyen és ehhez hasonló viccek mesélése és gyermekdalok éneklése fontos részei a gyerekek szociális életének. Hiszen a humort „a szociális kompetencia összetevőjének kell tekinteni, [...] erős szerepet játszik a társas interakció elősegítésében, a barátságok és a népszerűség kialakulásában, az ellenségeskedés kifejezésének társadalmilag elfogadható eszközeinek biztosításában és az asszertív/uralkodó stílus lágyításában.”³⁰ (McGhee, 1988 idézi Lyon, 2006) A fiatal gyerekek számára az is humorosnak hathat, ha egy kiskutya képére azt mondjuk, hogy kiscica (Mallan, 1993), az idősebb gyerekek számára a „szójátékok vagy találós kérdések és a különféle (gyakran durva vagy homályos) viccek eszközei a társas interakció elérésének és a társaik általi elfogadásnak.”³¹ (Mallan, 1993) Ezen okból lehet a dalnak ennyi formája, változata is: a gyerekek minél többször el akarták mesélni minél több helyen és helyzetben, ezáltal lett ilyen elterjedt. Terjedését elősegítette, hogy egy olyan témáról van szó, amely szubverzív (az iskola felrobbantása), és amely a gyerekek számára vicces (tanár – diák kapcsolat feje tetejére állása), és emellett egy ismert dal dallamára („*Hull a pelyhes fehér hó*”) élelkelhető. Terjedésének elsődleges közege pont a gyerekek számára társadalmi előnnyel járó viccmesélés miatt lett a valós tér, és nem az internet, bár az interneten is megjelent, főleg viccmegosztó weboldalakon, ahova az olvasó gyakran beküldhette a saját maga által kitalált vagy „gyűjtött” vicceket. A szubverzív néhány esetben viszonylag rejtett a dalban (bár az iskola felrobbantói minden esetben a diákok), néha viszont még explicitebb módon is megjelenik:

„Hull a pelyhes dinamit,

robbantsuk fel a sulit.

Minden gyerek arra vár,

hogv repüljön a tanár.

De a tanár nem repül,

kis Polskival menekül.

---

³⁰ „[...] humour be viewed as a component of social competence, and maintains that it plays a strong role in the facilitation of social interaction, the development of friendships and popularity, provision of a socially acceptable means of expressing hostility and softening of an assertive/dominating style of interaction.”

³¹ „[...] form of puns or riddles and different kinds of jokes (often gross or obscure) are a means of achieving social interaction and acceptance by their peers.”

De a gyerekek elkapják,

elveszik a táskáját...” (Ismeretlen bánokszentgyörgyi kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

Ebben a verzióban a gyerekek nem csupán passzív megfigyelői annak, hogy a tanár megszégyenül vagy elpusztul annak a hatására, hogy felrobbantották az iskolát, hanem ők maguk is aktívan részt vesznek a tanár megszégyenítésében, „büntetésében”. Egyes verziókban nem a gyerekek, hanem a Téalapó bünteti meg a tanárt:

„Hull a pelyhes dinamit, felrobbantjuk a sulit.

Minden gyerek arra vár, hogy repüljön a tanár .

De a tanár nem repül a vécébe menekül,

a télapó arra jár, megveri a valagát.” (ismeretlen vásárúti kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

Egy másik verzióban az utolsó sor az, hogy „rádobja a puttonyát”. A kissé vulgáris első és a kevésbé vulgáris második verziónak ugyanaz az üzenete: a gyerekek számára vicces, hogy egy általuk tisztelt/félt személy is tarthat valakitől, aki a Téalapó. Ez is egy módja annak, hogy a gyerekek megpróbálják „megszerezni az uralmat az általuk dominánsnak tartott személyek felett” (Ackerley, 2007).

8. Kérdőív kiértékelése - Bevezetés

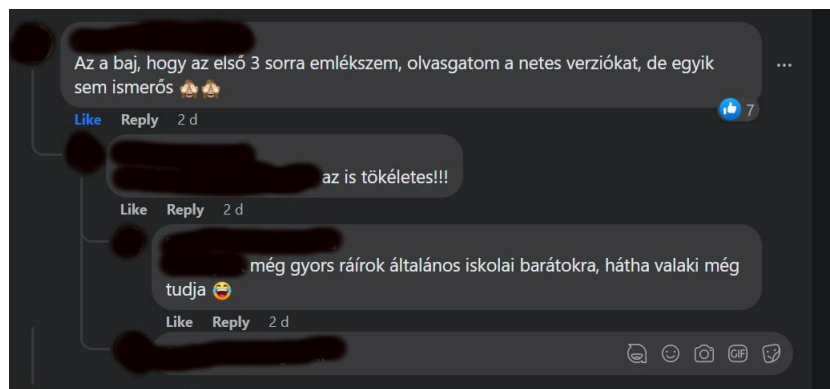
Ezt a kutatást a saját kíváncsiságom kielégítésére kezdtem el 2022 augusztusában. Úgy gondoltam, hogy a legjobb módszer a különféle verziók felmérésére egy online kérdőív készítése, amelyet először a saját Facebook -profilomon osztottam meg. A kérdőív kérdései az első körben rákérdeztek a kitöltő életkorára, az országra, ahol az általános iskolás tanulmányait végezte (mivel már akkor feltételeztem, hogy ez a terjedés első számú közege), az általános iskola kezdésének évére, településére. Ezután megkérdeztem, hogy ismerik – e a „*Hull a pelyhes dinamit...*” kezdetű dalocskát, és ha igen, akkor írják le a lehető legpontosabban az általuk énekelt változatot.

Már az első nap hatalmas mennyiségű kitöltést kaptam (374) ahhoz képest, hogy csak a saját idővonalamon osztottam meg a kérdőívet. A válaszokat olvasgatva rájöttem, hogy sokkal több verzió létezik, mint az a 3-4, amire előzőleg számítottam. Ekkor döntöttem el, hogy komolyabban foglalkozni kezdek a dalocskával, ezért a kérdésekhez hozzáadtam azt, hogy a kitöltő körülbelül

melyik évben ismerte meg a dalocskát. Ez azt jelenti, hogy az első 374 válasznál ez a kérdés kimaradt. Úgy gondoltam, hogy a válaszokat megtartom, mivel fontos információkkal szolgálnak még akkor is, ha nincsenek pontosan datálva.

A kérdőív kiértékelése előtt fontos megjegyeznem, hogy mind a megismerés éve, mind a kitöltők által ismert verziók nem teljesen biztosak, hiszen a kitöltők személyes emlékezetére támaszkodnak, amely „csak nehezen és hiányosan kategorizálható, mérni pedig egyáltalán nem lehet. (Kovács, 2006)” Az emlékezés pedig „elsődlegesen érzelmeket mobilizál” (Kovács, 2006), és „[...]hogyan kerülhet a fejünkbe emlékként, majd adott alkalommal mit hívunk elő, a történelmi örökség jóvoltából kulturálissá tett társadalmi, intézményi közeg és a pszichológiai folyamatok összjátékának eredményeként mutatkozik meg (András, 2010)” Véleményem szerint az egyik oka annak, hogy a „*Hull a pelyhes dinamit...*” ennyi verziója fennmaradt, az az, hogy nagyon sok gyerekből (és felnőttből, mint pl. a dalocskát szidó újságírókból) erős érzelmi hatást váltott ki. Viszont pont emiatt az erős érzelmi hatás miatt és a felidézés körülményei miatt (a kitöltőknek nem maguktól jutott eszükbe a gyerekkorukból ismert dalocska, hanem a kérdőív idézte fel bennük) az olyan részletek, mint hogy mikor hallották először a dalocskát, elhomályosulhatnak és el is homályosulnak. Ezért az olyan értékeket, hogy melyik évben hallották először a dalt, inkább csak hozzátétőlegesen kell kezelni.

Azt, hogy milyen erős érzelmi hatást váltott ki a dal az emberekből, az is bizonyítja, hogy a kérdőívhez hogyan álltak hozzá. Kovács Éva saját kutatásával kapcsolatban megjegyezte, hogy „az emlékezőközösség vicces módon történész-bizottságot alakított (Kovács, 2006)”. Ez igaz volt a kérdőívemre is, mert mind az eredeti Facebook -poszt alatti kommentekben, mind magában a kérdőívben rengeteg olyan hozzászólást kaptam, amelyek valamilyen szinten érzelemmel töltek, főleg olyanok, hogy „bocsánat, tovább elfelejtettem”, vagy „sajnos az utolsó sorra nem emlékszem”, illetve egy csomó emotikon, amellyel a válaszuk tartalmára reagáltak. Egyes kommentelők még ismerőseiket is felkeresték, hogy több eszükbe jusson a dalocskából.

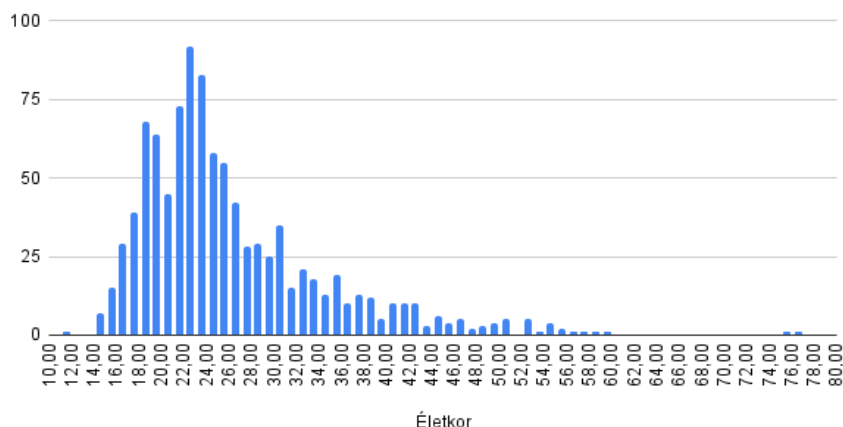

ábra 1 - A Facebook - poszt alatti kommentelők „történészként viselkednek”

Ha a jövőben visszatérek a témához, akkor fontosnak tartanám, hogy nem csak felnőtteket kérdezzek meg arról, hogy hogyan emlékeznek vissza gyerekkoruk (szubverzív) gyermekdalaira, hiszen Tamás Ildikó szerint ez a gyermekfolklór kutatásának egyik legnagyobb hiányossága (Tamás, 2018), hanem gyermekközösségekbe (iskolákba, óvodákba) is ellátogatnék, ahol a mai napig aktívan fejlődik, változik a „*Hull a pelyhes dinamit...*”. A kérdőívet természetesen nem tudták valódi gyerekek, a diákkfolklór alkotói kitölteni, ezért az alábbiakat akár a „*Hull a pelyhes dinamit...*” *történeti fejlődésének* is fel lehet fogni, de fontos megjegyezni, hogy valódi gyerekek válaszait nem mértem fel.

9. Kérdőív ismertetése

A kérdőívet összesen 1000 ember töltötte ki, körülbelül másfél hét lefolyása alatt. A legtöbben közülük a húszas éveik közepén jártak, ez összefügghet azzal, hogy először a saját ismerőseim között terjesztettem a kérdőívet, akik nagy része velem egykorú egyetemista, illetve azzal, hogy a kérdőív csak és kizárólag online volt elérhető.

ábra 2 - A kitöltők életkori eloszlása

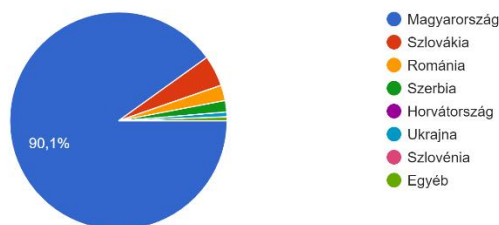
Ez a grafikon korrelál azzal, hogy a kitöltők melyik évben kezdték el az általános iskolát – a legtöbben a kétezres évek elején és közepén.

ábra 3 - A kitöltők általános iskolai tanulmányának kezdési éve

Amikor a kutatásomat elkezdtem, biztos voltam benne, hogy lesznek olyan változatok, amelyek kifejezetten egy régióhoz, országhoz vagy megyéhez köthetők. Feltételezésem nem vált be, és nem találtam semmiféle összefüggést az egyes verziók és azok keletkezési/elterjedési helye között. Az bizonyos, hogy a Kárpát -medence magyarlakta vidékein majdnem mindenütt jelen van a „Hull a pelyhes dinamit...”

Az ország, ahol Ön az általános iskolai tanulmányait végezte
1 000 válasz

ábra 4 - A „Hull a pelyhes dinamit...” elterjedése a Kárpát – medencében

Véleményem szerint abban, hogy bár sok verzió van, és ezek a legtöbb magyarok által is lakott országban elterjedtek, még sincsenek olyan verziók, amelyek csak egy régióra jellemzőek közbejátszhatott az, hogy a „Hull a pelyhes dinamit...” SMS-ben és az internetet is terjedt, bár az interneten nem jöttek létre új verziók. A 2010-es évek viccmegosztó blogjain ugyanúgy olvashatta ugyanazt a verziót egy őrségi és egy erdélyi fiatal, valamint az iskolájukban, környezetükben terjedő verziókat nagyon egyszerűen továbbküldhették az ismerőseiknek előbb SMS-ben, később az interneten. Az egyetlen olyan verzió, amely bármilyen regionális különlegességet tartalmazott,

az ez:

„Hull a pelyhes dinamit,

robbantsuk fel a sulit,

minden gyermek várva vár,

igazgató karja száll,

most meg minden porig ég,

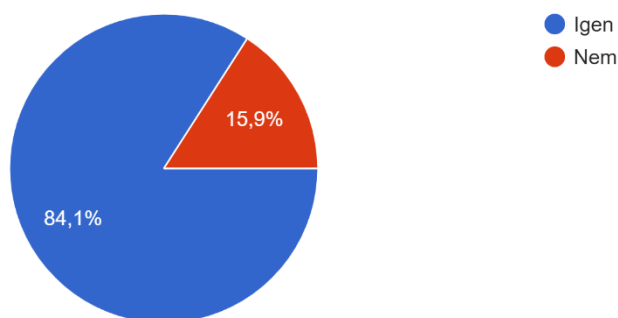
Pécel város ettől szép” (Ismeretlen péceli kitöltő, megismerés éve 2012)

Ezen a kitöltőn kívül csak egy másik péceli töltötte ki a kérdőívet, és ő egy teljesen másik verziót ismert, de természetesen két ember sehogy sem reprezentatív mennyiség, és ezen az egy verzió mellett egy sem viselt regionális jellegzetességet, és egy verzió sem volt túlnyomó többségben egy-egy régióban (vagy akár országban).

A megkérdezettek 84,1 százaléka ismerte a dalt. Azok közül, akik ismerték, majdnem az összes kitöltő megosztotta a saját verzióját, és csak elhanyagolható számú személy írta azt, hogy bár ismeri a dalt, vagy emlékszik arra, hogy valaha énekelte, de nem emlékszik az első soron kívül semmire.

Ismeri-e a „Hull a pelyhes dinamit...” kezdetű dalt/dalparódiát?

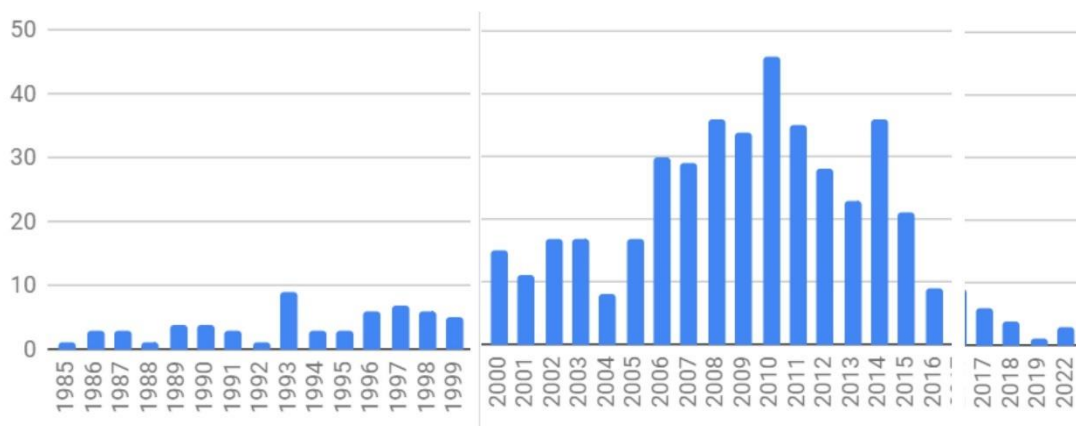
1 000 válasz

ábra 5 - A dal ismertsége a kitöltők között

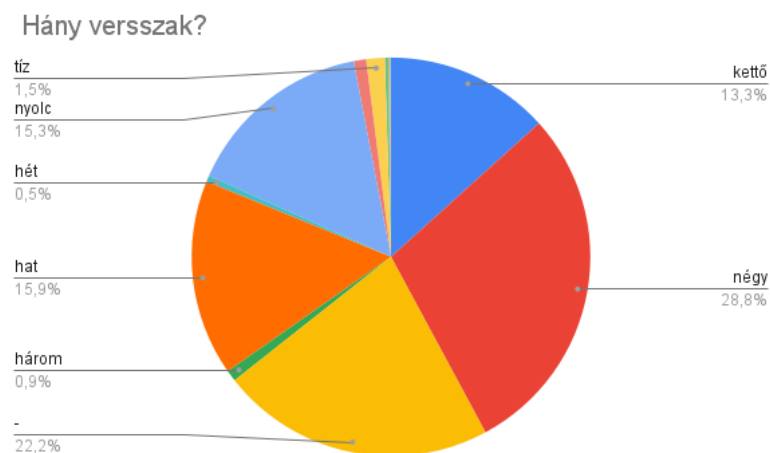
A legtöbb kitöltő a kétezres évek és a kétezer tízes évek elején ismerte meg a dalt. Ez egybefügg azzal, hogy ekkoriban került fel a többször említett viccmegosztó honlapokra és közösségi oldalakra. A kérdőív kitöltői közül legelőször 1985-ben találkoztak a dalocskával, legkésőbb

pedig természetesen 2022-ben. Egy kitöltő hozzá is fűzött egy megjegyzést, miszerint azáltal ismerte meg a dalt, hogy elolvasta a kérdőívet.

ábra 6 - A dal megismerésének éve

A kitöltők gyakran tudtomra adták a kérdőívben, hogy biztosak benne, hogy az a verzió, amelyre emlékeznek, nem teljes. Ezért amikor arról beszélünk, hogy hány soros az adott verzió, figyelembe kell vennünk, hogy sok esetben a verzió nem teljes, mert az adott kitöltő gyermekkorában több verssorral vagy versszakkal ismerte. Amikor „verssorokat” emlegetek, akkor is ingoványos talajon járok, hiszen a „Hull a pelyhes dinamit...”-nak nincs hivatalos verziója, ezért nem tudhatjuk, hogyan épülnek fel a sorok és versszakok. Egyes kitöltők sorokba rendezték az általuk ismert verziót, míg mások egy sorba írtak be mindent. Amikor „sorokról” beszélek, akkor az azt jelenti, hogy az előbbieket is sorokba rendeztem, olyan módon, hogy minden sor rímmel végződjön (pl. „Hull a pelyhes dinamit/felrobbantjuk a sulit (ez a kettő rímel)/ minden gyermek arra vár/mikor repül a tanár” (ez a kettő is rímel)). Azért ezt az elrendezési módot választottam, mert egyrészt ez gyakori gyermekversekre, másrészt pedig azok, akik a kitöltéskor sorokba rendezték az általuk ismert verziót is hasonlóan cselekedtek. A páros rímes forma miatt a legtöbb változat páros számú verssorral rendelkezik, kivéve azokat, ahol a kitöltőnek nem jutott eszébe egy vagy több sor, így ezekből lényegesebben kevesebb van. Néhány verzióban az első két sort elismételték pl. a dalocska végén, ezeket nem számoltam ahhoz, hogy mennyi sorra emlékeznek a kitöltők, hiszen azt a két sort már a dal elején számba vettem. Csak akkor számoltam őket újra, ha valamilyen módol eltértek az első kettőtől (pl. „Hull a pelyhes dinamit/felrobbantjuk a sulit” az elején és „Hull a pelyhes dinamit, fel is robbant a sulit” a végén)

ábra 7 - A kitöltők által ismert verssorok száma

A legtöbben tehát azok közül, akik emlékeztek a dalocskára, négy sorra emlékeztek (28,8%), de a hat és nyolc soros verziókat ismerők száma közt minimális az eltérés (0,6%). A leghosszabb verzió, amelyet egy kitöltő ismert, 16 soros volt.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy voltak olyanok, akik két verzióra emlékeztek a gyerekkorukból, vagy esetleg a tanár menekülésének két eszközére, két végkifejletre, stb. Ebben az esetben a diagramok létrehozásában és a statisztikában mindig az első verziót számítottam be, mert úgy gondolom, hogy azért arra emlékeztek elsőként, mert az volt rájuk nagyobb érzelmi hatással.

Bár a kezdő sor minden egyes verzióban ugyanaz volt („Hull a pelyhes dinamit...”), már a második sortól voltak változások. Egyes verziókban az éneklő felszólítja diáktársait, hogy „robbantsuk fel a sulit!”, míg egyesekben kijelenti, hogy „felrobbantjuk a sulit”. Az utóbbi sokkal gyakrabban fordult elő.

ábra 8 - Az intézmény elpusztításának módja a dalban

Mint látható, egyes verziókban a „robbasztuk fel” tájszólásbeli szófordulat van jelen, vagy van, ahol az éneklő csak kívánja, hogy (mások) „robbantsák fel” a sulit, vagy a sulit „robbanjon fel” magától, de ezek száma minimális. Viszont a későbbiekben szó lesz róla, nem minden verzióban a „sulit” kell felrobbantani, hanem „az osztályt” vagy „a nagyit”. Ezek természetesen lemaradtak a 7. ábra diagramjáról.

Szoros összefüggés van az között, hogy hány soros a kitöltő által ismert verzió és az között, hogy a versben említett tanár „megússza -e”, vagyis megszégyenülés, sérülés vagy halál nélkül el tud -e menekülni a robbanó iskolából.

ábra 9 - A kitöltők által ismert verzióban sértetlenül megmenekül -e a tanár?

Kétsoros verzió esetén csak az iskola felrobbantásának vágyáig jutnak el a gyerekek, ebben az esetben nincs szó tanárról. Ugyanígy nincs szó tanárról, amikor „az osztályt” vagy „a nagyit” szeretnék a gyerekek a dalban felrobbantani.

Két fő fajta négysoros verzióra emlékeztek a kitöltők. Az egyik ehhez hasonló: „Hull a pelyhes dinamit/felrobbantjuk a sulit/minden gyermek várja már (arra vár, várva vár) /mikor repül (robban, világít, hal meg, stb.) a tanár.” Ebből a verzióból nem tudjuk meg teljes bizonyossággal, hogy a tanár megmenekül -e vagy felrobban -e, hiszen csak arról van szó, hogy a gyerekek várnak a tanár végzetére, de semmiféle (dalbéli) tettlegességig nem fajul ez a vágy. A „nem derül ki” szekció a 8. ábrán főleg ezekből áll. A másik fajta négysoros ehhez hasonló: „Hull a pelyhes dinamit/ robbantsuk fel a sulit/ repülnek a tanárok/ röhögnek (örülnek, stb.) a diákok”. Ilyenkor a tanár „nem úszta meg”, hiszen „repült”. Egypár verzióban ez a szereposztás megváltozik: a diákok repülnek, és a tanárok nevetnek rajtuk, pl.:

„Hull a pelyhes dinamit,

felrobbantjuk a sulit.

Minden tanár menekül,

a kukába beleül.

Minden tanár örülne,

ha a diák röpülne.” (Ismeretlen hatvani kitöltő, megismerés éve 2013)

Az egyik verzió ugyanolyan grafikussággal mutatja be a diákok pusztulását, mint a tanároké:

„Hull a pelyhes dinamit,

Robbantsuk fel a sulit!

Minden gyerek menekül,

a vécében lemerül.

Robbannak az osztályok,

döglenek a diákok.

Van hátamban minden jó,

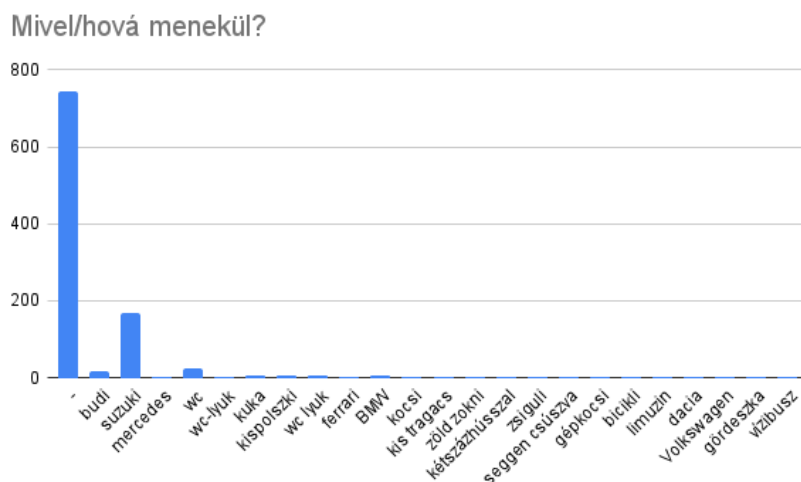
tapéta és szemgolyó.

Röhögnek a tanárok,

nyiffannak a diákok!” (ismeretlen budapesti kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

Itt ugyanazok megjelennek ugyanazok a toposzok, amelyeket máshol a tanárok megszégyenítésére énekeltek: a lemerülés a wc-ben, a halál szemléltető, de vicces ábrázolása, csak a diákokon csattan a dal éle, és a tanárok még ki is nevetik a haldokló diákjaikat. A „tapéta és szemgolyó” értelmezhetetlen, abszurd, de nem egyedülálló példa, egyes verziókban a tanár „zöld zokniba” (Győr) vagy „légkondiba” menekül, amelyek kielégítik a gyermeki humor abszurd iránti vágyát. Sokszor pedig nem is abszurditásról van szó, hanem valamilyen olyan viccről, amelyet csak az adott közösség érthet, vagy egyszerűen arról, hogy a rím jól kijöjjön.

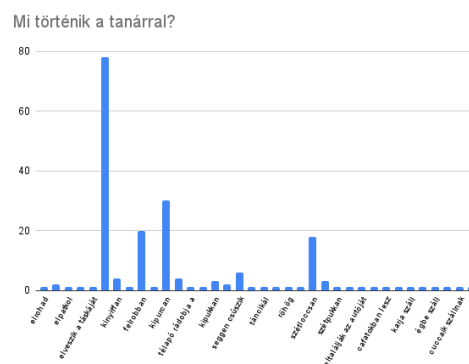
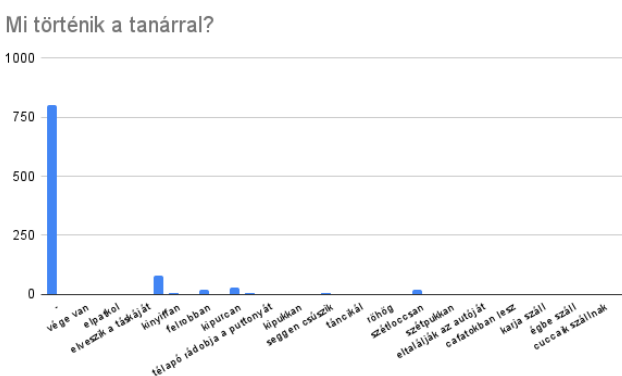
A hat soros verziók közül a legtöbben a tanár valamilyen módon megmenekül: főleg Suzukival, vagy bármilyen olyan autóval, amely segített a gyerekeknek egy adott tanárt megcélózni. Ezen kívül sok esetben az autó (Suzuki, kispolszki, Trabant) még egy módja annak, hogy a gyerekek a tanárt gúnyolják, hiszen ezzel azt sugallják, hogy csak az olcsóbb autómárkákat képesek megvásárolni. Amikor a tanár „limuzinnal” menekül, az azért vicces a gyerekek számára, mert egyik valódi tanár sem limuzinnal jár munkába. Amikor a tanár a „wc-be” (vagy: „wc lyukba”, vagy „a budiba”) menekül, akkor a gyerekek azt a korábban már említett igényüket élik ki, hogy az általuk tisztelt személyt mindennapi (vagy akár megszégyenítő) helyzetben lássa viszont.

ábra 10 - Mivel/hová menekül a tanár?

A hat soros változatok egy másik formája az ehhez hasonló: „Hull a pelyhes dinamit/robbantsuk fel a sulit/ repülnek a tanárok/ örülnek a diákok./ Csak az egyik nem örül/ mert az anyja (vagy feje) ott repül.” Ezt a verziót olyan iskolákban, közösségekben énekelhették, ahol egy vagy több gyereknek az iskolában tanított valamelyik szülője (bár ebben a kérdőívben kizárólag anyákról szóló verzió érkezett).

A nyolc soros verziók majdnem mindegyikében rossz vége van a tanárnak, hasonlóan ehhez: „[...] de a tanár nem repül,/ XY-nal/ XY-ba menekül,/ de az XY felrobban, (lerobban, stb.)/ a tanár meg felrobban (vége van, szétloccsan, kipurcan, stb.). Ezekben az esetekben a tanár halálát gyakran grafikus hangutánzó szavakkal mutatják be az éneklők (szétpukkan, szétloccsan), vagy valamilyen vicces szóval (kipurcan, kinyiffan, stb.)

ábra 11 - A tanár halálát jelző szavak (a két diagram egyikében látható, mennyi verzióban nincs a tanár halálát jelző rész.)

A nyolc soros verziók egy másik fajtája, amikor az első négy sor után nem az iskola további pusztulásáról énekelnek a diákok, hanem egy új versszakot kezdenek, amely általában az eredetihez hasonlóan úgy kezdődik, hogy „van zsákodban...”, ehhez hasonlóan: „Van zsákodban minden jó,/Dinamit és öngyújtó (koponya és koporsó; piros bugyi, melltartó; kézigránát, géppisztoly, molotov; tapéta és szemgolyó; drog, cigi alkohol; stb.)/Jöjj el hozzánk várunk rád, /Kedves öreg robbantó (bankrabló, télapó, stb.) Az egyik kitöltő külön megjegyezte, hogy a rím kedvéért néha kicsit máshogy kellett énekelni a szavakat: „Azt hiszem, hogy nem rímelt, és próbáltunk jobb szöveget kitalálni - van zsákodban minden jó, kézigránát Molotov-koktél , de csak “molotóv” nak ejtve.” (ismeretlen budapesti kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

Balogh Anna szerint „Az osztályzatokkal kapcsolatos történetek elevenen élnek a diákok körében és talán nincs az iskolai életnek még egy olyan mozzanata, amit a diákszágon olyan gazdag választékosan adna vissza, mint a rossz jegyet, az elégtelent, a bukást.” (Balogh, 1999). Ez igaz a „*Hull a pelyhes dinamit...*” estében is, egypár verzióban szó van arról, hogy a diákok rossz jegyet kapnak, hiába robbant fel az iskola, pl.:

„[...]De a tanár nem repül,

A napló előkerül,

Kiosztja a jegyeket,

Be lett írva, egyes lett.” (Ismeretlen medgyesegyházai kitöltő, megismerés éve 2011)

„[...]de a tanár nem repül,

Dolgozatra sor kerül.

Nem tanultunk semmit sem,

Ezért ez is egyes lesz.” (Ismeretlen szőnyi kitöltő, megismerés éve 2015)

A tíz soros verziók legtöbbször az előbb ismertetett nyolc sorosokra építenek, csak hozzáteszik, hogy „nem kell többé tanulni, csak a tv-t bámulni (labdát rugdosni, stb.)“

Egypár verzióban nem tanárról, hanem igazgatóról van szó, aki az iskola felrobbantásának hírére „táncikál“, „megőrül“, vagy „felrobban“, „karja száll“, stb. Azért is tartottam fontosnak, hogy kiemeljem, hogy pár esetben nem tanárról, hanem igazgatóról (vagy „diriről“) van szó, mivel,

mint a válaszokból kiderült, sok helyen párosították a „*Hull a pelyhes dinamit...*”-ot a korábban már említett „*Esik/hullik a hó/fingik a ló/ seggen csúszik az igazgató ...*” kezdetű dal valamilyen verziójával. Az egyik kitöltő egyenesen „társkölteménynek” nevezi a kettőt.

„Hull a pelyhes dinamit,

Felrobbantjuk a sulit,

Minden gyerek nagyon jó

Seggen csúszik az igazgató.” (ismeretlen tornaljai kitöltő, megismerés éve 2005)

„Hulla pelyhes dinamit robbantsuk fel a sulit

minden gyerek várva várja

hogyan repüljön a tanára.

De a tanár nem repül

kispolszkkal menekül.

Hull a hó

seggen csúszik az igazgató.

Becsúszott az irodába

tüske ment a valagába.” (ismeretlen kaposvári kitöltő, megismerés éve 2016)

Egy alkalommal pedig az „Ég a gyertya ég...” kezdetű népi gyerekdal parodisztikus változatával párosították a „Hull a pelyhes dinamit...”-ot:

„Hull a pelyhes dinamit,felrobbantjuk a sulit.

A tanárok menekülnek,a diákok mind örülnek.

Ég a sulis ég, el ne aludjék,

aki lángot látni akar, benzint hozzon még.” (ismeretlen kazincbarcikai kitöltő, megismerés éve ismeretlen)

A „társköltemények” használata csak példa a gyermekhumor végtelenül kreatív, de kíméletlen mivoltára, amellyel minden eszközt felhasznál, hogy a saját szubverzív üzenetét közvetítse, vagy ahogy Balázs Géza mondja, „van valami közös a gyerekekben és a költőben. És ez a közös éppen a kreativitásban ragadható meg.” (Balázs, Utánzás vagy újraalkotás? Miként kreatív a gyermek és a diák?, 2022).

10. Konklúzió

Kutatásom során a „*Hull a pelyhes dinamit...*” kezdetű gyermekdal több változatát felmértem egy internetes kérdőív segítségével. A válaszokat elemezve rájöttem, hogy, bár a kutatásom elején úgy feltételeztem, hogy regionális szintű különbségek lesznek az egyes változatok között, ez nem igaz, és a régió, köszönhetően az dalocska interneten való terjedésének, nem játszik nagy szerepet az egyes változatok létrejöttében.

A rengeteg visszajelzésből, a témával kapcsolatos általános lelkesedésből és abból, hogy milyen sokan, milyen mértékben emlékeztek a „*Hull a pelyhes dinamit...*”-ra megállapítható, hogy a dalocska lenyomatott hagyott a köztudatban. Ennek oka több dologban keresendő: egyrészt abban, hogy egy közismert karácsonyi dal dallamára énekelhető, abban, hogy szubverzív elemeivel felforgatja a tanár és a diák általánosan elfogadott kapcsolatát, abban, hogy nem csak szájról szájra, hanem az internet segítségével is terjedt, de legfőképpen az miatt, mert a mindenkori gyerekek viccesnek találták. És bár a gyerekek viccesnek, érdekesnek találják a robbanó tanárt, az akasztófán lógó hullákat, a „seggen csúszó” igazgatót, ez nem társul náluk azzal a vággyal, hogy a valóságban is hasonló erőszakos cselekedeteket hajtsanak végre.

Kutatásomban megvizsgáltam más hasonló magyar és külföldi gyermekdalokat, amelyekből kiderült, hogy a gyerekek a világ több részén ugyanazokat a dolgokat tartották/tartják viccesnek. A szubverzív gyermekhumor és gyermekfolklor viszonylag kevésbé kutatott terület, ezért természetesen nagyon nehéz általános következtetéseket levonni, de elmondható, hogy azok a gyermekdalok, amelyekkel kapcsolatban nem teljesült az összes előbb felsorolt kritérium, nem váltak olyan ismertté, és az internetre sem olyan nagy mértékben kerültek fel, mint a „*Hull a pelyhes dinamit...*” (pl.: „*Mennyből az angyal lejött trabanttal...*”)

A „*Hull a pelyhes dinamit...*” verzióinak egy részében a tanár elpusztul, és ezt a gyerekek sokszor elég grafikus módon mutatják be (pl. hangutánzó szavak segítségével). Ha a tanár mégsem pusztul el, megalázó helyzetbe kerül: el kell bújni a wc-ben, a kukában, vagy

menekülnie kell az iskolából, sok esetben egy, a gyerekek számára „ócska” jármű segítségével (Suzuki, Kispolszki). Maga az iskola a verziók nagy részében felrobban. A gyerekek a szubverzív dalok segítségével kinevetik a társadalom megszokott rendjét, és feje tetejére állítják a tanár (igazgató, dadus stb.) és a diák (gyerek, óvoda stb.) megszokott kapcsolatát. A „*Hull a pelyhes dinamit...*”-hoz pár esetben társult az „Esik/hullik a hó, fingik a ló...” kezdetű szubverzív mondóka is, amely ugyanazon okokból kedvelt, mint a „*Hull a pelyhes dinamit...*”.

A szubverzív gyermekdalok fontosak a gyermekek számára, hiszen ezek által legalább egy pillanatra úgy érezhetik, hogy nem ők az „elnyomottak”. Az, hogy a tanár „szétplaccsan”, a wc-ben végzi, az igazgatónak elszáll a karja, az iskola pedig felrobban az általuk énekelt dalokban segíthet nekik a mindennapokból eredő stressz leküzdésében.

11. Szakirodalom

- Ackerley, J. (May - December 2007). The Subversive World of New Zealand Children's Playground Rhymes. *Journal of Folklore Research*, 44(2/3), 205-225.
- András, K. (2010). Az emlékezet rétegei. *Korall*, s. 5-41.
- Balázs, G. (2006). Az sms-folklór - a minimálfolklór nyelvi képe I. *Magyar Nyelvőr*, 439-456.
- Balázs, G. (2022). Utánzás vagy újraalkotás? Miként kreatív a gyermek és a diák? *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 153-158.
- Balogh, A. (. (1999). *Minőségértékelés minőségbiztosítás az oktatásban*. Székesfehérvár: FEJÉR MEGYEI PEDAGÓGIAI SZOLGÁLTATÓ INTÉZET.
- Dawkins, R. (1986). *Az önző gén*. (S. István, ford.) Budapest: Gondolat.
- Délvilág. (September 1991). 48(226).
- Domokos, M. (2014). Folklore and Mobil Communication. *Slovenský Národopis*, 283-295.
- Douglas, M. (September 1968). The Social Control of Cognition. Some Factors in Joke Perception. *Man*, 3(3).
- Fromber, D., & Bergen, D. (. (2015). *Play from Birth to Twelve - Contexts, Perspectives, and Meanings* (Zv. 3). Oxfordshire: Routledge.
- Glózer, R. (Ősz 2016). A mémelmélet helye az új média kutatásában. *Apertúra*. Cit. 18. November 2022. Dostupné na Internetu: <https://www.apertura.hu/2016/osz/glozer-a-memelmélet-helye-az-ujmedia-kutatasaban/>
- Hemsley, J., & Robert, M. M. (2013). Knowledge and knowledge management in the social media age. *Knowledge and Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce*, 138-167.
- J. Blank, T. (2009). Toward a Conceptual Framework for the Study of Folklore and the Internet. In T. J. Blank (Ed.), *Folklore and the Internet - Vernacular expression in a digital world* (s. 1-20). Logan, Utah: Utah State University Press.
- K. Tóth, L. (15. December 1950). Kukucs! *Ludas Matyi*.
- Kisalföld. (January 1994). *Kisalföld*, 49(1).
- Kitzinger, D. (2000. June). A morális pánik elmélete. *replika*, 23–48.
- Kovács, É. (2006). A bárány, a bálna és a baba. A társadalmi emlékezet fatal errorjai. In G. Czoch, & C. (. Fedinecz, *Az emlékezet konstrukciói* (s. 19-34). Budapest: TLA.
- Kubinszky, P. (Rendező). (2006). *Fel pirosok, Mikulások* [Film].
- Lyon, C. (2006). Humour and the young child. *Television*, 4-9.
- Majláth, L. (22. December 1983). *Ludas Matyi*.

- Mallan, K. (1993). *Laugh Lines: Exploring Humour in Children's Literature. Literature Support Series.* Newtown: Primary English Teaching Association.
- McCabe, N. (April 1998). Nancy McCabe: Glory, Glory Hallelujah, Teacher Hit Me With a Ruler: Gender and Violence in Subversive Children's Songs. *Studies in Popular Culture*, 20(3), 71-82.
- McGhee, P. E. (1988). Introduction: recent developments in humor research. *Journal of Children in a Contemporary Society*, 1-12.
- Nap, M. (December 1992). Szalonideológia. *Mai Nap*, 4(352).
- Népszava. (January 1991). *Népszava*(23), s. 13.
- nyugat.hu. (20. January 2001). Szakállas Britney, hatvan kilós Lajcsi. *nyugat.hu*. Cit. 13. November 2022. Dostupné na Internetu: https://www.nyugat.hu/cikk/249_szakallas_britney_hatvan_kilos_lajcsi
- Sherman, J., & Weisskopf, T. K. (1995). *Greasy Grimy Gopher Guts: The Subversive Folklore of Childhood (American Storytelling)*. Piedmont, Atlanta: August House Pub Inc.
- Shifman, L. (2013). *Memes in Digital Culture*. Cambridge, Massachussets: The MIT Press.
- Shifman, L. (2014). A Meme is a Terrible Thing to Waste: An Interview with Limor Shifman (Part One). (H. Jenkins, Dotazovateľ) Dostupné na Internetu: Jenkins, Henry (2014): A Meme is a Terrible Thing to Waste: An Interview with Limor Shifman (Part One) <http://henryjenkins.org/2014/02/a-meme-is-a-terrible-thing-to-waste-an-interview-with-limor-shifman-part-one.html>
- Silverman, D. (Rendező). (1989). *Simpsons Roasting on an Open Fire* [Film].
- Szabó, M. (1988). Hétköznapi sztálinizmus Magyarországon. *Századvég*(6-7), s. 160-167.
- Tamás, I. (2018). Nem jársz át az eszemen! Humor a diáklóklórban. In *Humorstílusok - és stratégiák. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához*. (s. 312-323). Budapest: TINTA könyvkiadó.
- Tóth, P. A. (2016). Doktori disszertáció - KORTÁRS VÁROSI GYERMEKFOLKLÓR Elmélet" és „gyakorlat" a budai gyermekek játék- és szöveghasználatában.
- Tucker, E. (2008). *Children's Folklore - A Handbook*. Westport: Greenwood Press.
- Van der Geest, S. (2016). Scatological Children's Humour - notes from the Netherlands and elsewhere. *Etnofoor*, 28(1), 127-140.
- Weisskopf, T. i. (1995). *Greasy Grimy Gopher Guts: The Subversive Folklore of Childhood*. Atlanta, Georgia: August House Publishers.